

Секція: Економічна безпека

ТОВКИС АННА ВАСИЛІВНА

магістрант Інституту економіки та бізнес-освіти

Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини

м. Умань, Черкаська обл., Україна

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЗАГРОЗ ТА СТАН ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВ УКРАЇНИ

Аналізуючи сучасний стан вітчизняної банківської системи, діяльність окремих банків в умовах кризи, не важко прийти до висновку, що в даних умовах діють особливі загрози щодо матеріальних цінностей, інформації, персоналу та фінансів банків, які, як показала практика, не були передбачені і враховані системами безпеки банків.

На думку банкірів, основну загрозу стабільності банківської системи України і економічній безпеці банків на даний час складає неповернення банківських кредитів і насамперед кредитів, наданих населенню. Такі кредити в кредитному портфелі банків станом на 2014 р. складала 33 %, або 247 млрд. грн. [5].

Ще однією із загроз економічній безпеці банків є зростання злочинних посягань на активи банків (табл. 1), зокрема випадків пограбувань та шахрайства з фінансовими ресурсами.

Таблиця 1

Кількість зареєстрованих злочинів у банках України за 2012-2014 рр.

Рік	Кількість злочинів, зареєстрованих у банківській сфері	У тому числі безпосередньо у банках
2012	3183	1316
2013	3294	1547
2014	3300	1531

Кількість зареєстрованих злочинів у банках України за 2012-2013 рр. свідчить про те, що система безпеки має серйозні недоліки.

Кожен шостий викритий злочин (усього 724) – зі збитками понад 100 тис. грн. (у 2012 р. – 675). Виявлено 137 злочинів зі збитками понад 1 млн. грн. (у 2012 р. – 81). За порушеними кримінальними справами встановлена сума збитків становить 200,06 млн грн. (у 2012 – 89,6 млн грн) [1].

Значно зросла кількість нападів на банківські установи з метою заволодіння готівкою. Якщо за 2012 р. таких нападів було скоєно 103, то тільки за перше півріччя 2013 р. кількість подібних нападів уже становила 109. У 2013 р. злочинці нападали на установи майже кожного п'ятого банку.

Слід звернути увагу і на те, що банки, економлячи на своїй охороні, сприяють здійсненню розбійних посягань. Так, за даними перевірки Міністерства внутрішніх справ України, було виявлено, що з 21,1 тис. відділень і філій усіх банків країни 30 % взагалі не охоронялися.

Однак, на думку експертів, обладнання кожного відділення тільки відеотехнікою (системний блок, монітор, відеокамери) коштуватиме банку як мінімум 2-2,5 тис. доларів США, а оснащення мережі великого банку з 500 підрозділами – в 1-1,2 млн. грн. [2, с. 8].

Звичайно, що на сьогодні такі витрати зможуть собі дозволити лише лічені банки.

Суттєву загрозу економічній безпеці банків утворюють такі поширені в банківській системі злочини, як шахрайство [2].

За даними Міністерства внутрішніх справ України, з 6930 злочинів, скоєних в кредитно-фінансовій сфері у 2013 р., 1482 – це шахрайство, у тому числі 126 безпосередньо з фінансовими ресурсами.

Також утворились особливі, специфічні інформаційні загрози – загрози довіри: довіри до влади, бізнесу і бізнесменів суб'єктів

господарювання взагалі. А така ситуація особливо є загрозовою для банків. З вивчених у процесі дослідження матеріалів GfK Ukraine – української дослідницької компанії випливає, що в 2013 р. банкам довіряли тільки 8,5 % опитаних [3].

Поширення негативної інформації про діяльність банків для українців зумовила масовий відплив вкладів населення з банків, повернення яких назад є проблематичним.

За даними Національного банку України, починаючи з квітня 2013 р. спостерігався щомісячний приріст депозитів населення в банки (крім незначного зниження у вересні-жовтні 2013 р.), однак, незважаючи на це, загально річна динаміка залишилась від'ємною: обсяг депозитів фізичних осіб скоротився за 2013 р. на 1,9 % до 210 млрд. грн.

Водночас, за даними Асоціації українських банків, у населення зберігається від 40 до 60 млрд дол. США, сума, отримання якої вирішило б досить значну частину проблем без залучення іноземних кредитів [6].

За таких умов питання відновлення довіри до банків є одним із ключових на шляху виходу із кризи. Водночас, на жаль, ні банки, ні Національний банк України, ані влада поки що не можуть запропонувати щось суттєве стосовно цього питання.

Окремою актуальною загрозою для банків є кадрова. Однією із сторін таких загроз є масове скорочення банківського персоналу. За різними оцінками, у жовтні-грудні 2013 р. втратили роботу від 7 тис. до 10 тис. банківських спеціалістів. Лідери зі скорочення – середні банки з розгалуженою філіальною мережею, які активно розвивали роздрібне кредитування за останні роки (мінус 30-40 % від загальної кількості спеціалістів). Звільняли працівників і системні банки (мінус 10-20 % працівників) [4].

Необхідно звернути увагу, що нинішні загрози в банківській діяльності мають комплексний характер і проявляються в банках у їх

сукупності: економічні, соціальні, кадрові, інформаційні. З огляду на це, банки повинні здійснювати організацію банківської безпеки, ураховуючи весь спектр загроз. А зважаючи на те, що в основу банківської безпеки має бути покладена економічна безпека, слід приділяти увагу організації саме економічної безпеки банку.

Проведений у процесі дослідження аналіз організації економічної безпеки в банках показав, що, незважаючи на формування певних підрозділів (економічної безпеки), декларацію намірів та визначення заходів економічна безпека банків не набула того значення, яке повинно їй відводитись у діяльності комерційних банків. Заходи економічної безпеки у більшості своїй спрямовані на виявлення, локалізацію, усунення правопорушень, які здійснені працівниками банків у матеріальній та інтелектуальній сфері і не враховують управлінську сферу та сферу зовнішніх економічних взаємовідносин банків. Крім того, заходи безпеки мають відокремлений характер навіть у межах однієї сфери. Запобігаючи порушенням в одному місці безпека банків не поширює своїх дій на інші можливі осередки порушень і відновлює свій вплив тільки у разі виявлення нових порушень.

Отже, основними причинами такого стану у сфері забезпечення безпеки діяльності банків, насамперед економічної, за результатами дослідження, є:

- відсутність єдиного розуміння суті та порядку організації як економічної безпеки банків, так і безпеки їхньої діяльності взагалі. В організації безпеки банків переважають підходи, засновані на засадах правоохоронної діяльності, які у бізнесі вступають у протиріччя з поглядами бізнесменів щодо шляхів формування прибутку, взаємовідносин з державою, персоналом, споживачами, партнерами і т. п.;
- відсутність законодавчого регулювання безпеки підприємницької діяльності;

- низькі можливості банків щодо формування власних сил безпеки та забезпечення їхньої діяльності;
- недостатній рівень спеціальної підготовки фахівців, зайнятих у забезпеченні безпеки банків, відсутність досвіду організації комплексної системи забезпечення економічної безпеки як банків, так і інших суб'єктів господарювання;
- низький рівень професійної культури щодо забезпечення власної безпеки громадян, відсутність у них потреби в безпеці як якості їх поведінки.

Безумовно існують і інші причини, які обумовлюють сучасний стан банківської безпеки, але саме вищевикладені є такими, що безпосередньо впливають на стан економічної безпеки вітчизняних банків.

Література:

1. Данилишин Б.М. Прогноз основних макропоказників економічного та соціального розвитку на 2009 рік [Електронний ресурс] / Б.М. Данилишин. – 2008. – Режим доступу: [http://www. fin.org.ua](http://www.fin.org.ua).
2. Зубок Н. И. О бедной охране замолвите слово / Н.И. Зубок, С.Н. Яременко // Бизнес и безопасность. – К., 2004. – № 4. – С. 8–9.
3. Кому довіряють громадяни? GfK Ukraine вимірює рівень довіри населення до соціальних і політичних інститутів та бізнесу [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://apitu.org.ua/node/1129>
4. Офіційний сайт Асоціації українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: aub.org.ua.
5. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.